

„POÈMES ARMÉNIENS“
ՄԱՍԻՆ ՅԱՅՏԵՆՈՒՄ ԿԱՐՈՒՄԵՆԵՐ

—

Փ. Գրիգոր Քիչիսար հետեւեալը կը գրէ Մերքիւր
տը Նորանիսի մէջ :

« Պարսկաստանի, հելլասային Ասիոյ գրիթէ
անծանօթ հրկիրներուն, ասորական աշխարհին
ու հելլենեա-պարսիկ աշխարհին մէջ տեղը, հոգ
ժողովուրդը, թերեւս Փոքրեգիսէն եկած, հնդ-
կարդական լեզուներու խումբին մէջ ուրոյն
տեղ մը որոնող բը լեզուովը, շատ կանուխէն
աշխարհան քաղաքակրթութեանց միջնորդը ե-
ղաւ՝ վաճառականութեան եւ պատերազմներու
միջոցաւ : Արաական մեծ արշաւանքներուն
ճամբուն վրայ հաստատուած, Հայերը վաղուց
քրիստոնէութեան յարած ու չորրորդ դարէն
սկսեալ քրիստոնեայ աշխարհին ալ գրեթէ
քաճուած՝ իրենց լեզուովն ու կրօնքովն որ
նոյնքան ասորեան է հոռմէական կաթողիկոս-
ութեանն որքան օրթոտոքսութեանն, ինքզինք-
նին պահպանեցին զարեւոյթ, քիւզանցական
պարբերուն ներքեւ, պարսիկ, մոնղոլ ու թուրք
կոնստանդնուպէս, իբրեւ ինքնանշատ ու կեն-
սունակ ազգայնութիւն մը : Այսօր, ամենէն
ազդուորով արեւնաստուութեանն յետոյ, անա-
պախ անմոկութեան մը մէջ, զարդերուն, հարս-
տահարուածին, սովին զէմ կը հանեն անխոր-
տակելի կենդանութեան մը թարուուն ու մը : Եւ
ուղիցըսցիլ բան մըն է որ, միշտ ջանալա-
խուած ու յօշոտուած ըլլալով հանգրծել, այս
որքերդական ժողովուրդը գրականութիւն մը
ունեցած ըլլալն ու գիտ այսօր իսկ պատմա-
բաններ ու բանաստեղծներ արտադրէ : Բայց
քիչ եւրոպացիներ, քացի քառի մը լեզուա-
գէտներ, պատմաբաններ եւ հնազանդներ,
ծանօթ են հայերէն լեզուին, զոր Պայքըն ու-
կած էր սովորել վենետիկի Ս. Վազարու վանքին
մէջ, եւ հոյ գրականութեանն ուրիշ բան չկայ՝
Ֆրանսերէն, գերմաներէն կամ անգլիերէն բաց
ի հատուածական թարգմանութիւններէ, հան-
դէսներու կամ գրեթէ անգտանելի տեղադրե-
րու մէջ կորսուած : Կեանքի պայքարին մէջ
ուրիշ ձեւն է ուրիշն մը որ յայտ կը բերէ
պ. Զօպանեան քանի մը հայկական բանաստեղ-
ծութեանց Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը հը-
րատարակելով, պ կապրիէյ Մուրէթի մէջ պա-
տական ուսումնասիրութեանը հետ :

Հայոց յախնական հեթանոս գրականու-
թեանն ուրիշ մնացած է, քացի ժամանակա-
գիրներու մէջ գրուած քանի մը հատուածներէ :
Քրիստոնէութեան Հայաստանի մէջ մտցողը
խնամքով այցել տուաւ ամիակ ճշմարտութեան
յայտմութիւնն առաջ գտնուող բոլոր ձեռա-
գիրները : Անա ուրիշն, է՛ն ատարձ. Բերքոր Նա-
րեկագիր (Ժ. դար) կրօնական քերթուածներ՝
ձեռական արտատպիւր ճոխութեան, ինչ որ

Նաճուպան Փուշնէկէ՛ն որ Ժե. զարնէն վերջերն
սպրեցաւ, սիրային ամենագնդորիկ քեր-
թուածիկներ :

Գիշերս ես ի թուէ եր, իմ արտա ուկանէն եր ի թաց,
Սիրու հաւն ի ձայն էած, լուկ լսեց օրորիկս ու զոգայ՝
Կու թիճը իմ ետքին լեզուն ան հաւնէն բերան էր դարծ
Ո՛գ իմ արտի քանգուին ան հաւուն հասկոցնայն :

Մասնաորակաւ աչքի կը զարնէն Կանգուա-
տի իրերը. Հայք՝ ամեն բանէ անօնը ու անե-
լի՝ երկրագործ է, գիրգարնալ, ու կը գտնուի
երկրի մը մէջ ուր եղանակները շատ որոշ են,
— խիստ ձեւն մը, պարուն մը այնքան ծաղ-
կայողը որքան ուրիշ : Եւ երկրի մէջ կարեւ-
րի չէ տեսնել, գրեթէ անթակէջ ամառ, ճոխ
աշուն մը, պաղատաւ, լմեր մրդկւէնները մե-
ծադոյն մասամբ Հայաստանէն եկած են) : Հանդու-
համար՝ հայրենի հողը աստուածայնական գի-
ցարանութիւնն Եդեմն է միշտ : Եւ անիկի չի
կրնար հեռանալ ուստից դուռն կարծողը մը
չարչարուելու : Առտի, անհամար ջուաղին
երգերու մէջ, ժողովրդական բանաստեղծու-
թիւնը պանդուխտին ու երկրը միացողն
րուն մերմըք կ'արտայայտէ :

Կանչէ՛, Կո՛ւկ, Կանչէ՛, քանի՜ քարուն է :
Գարշիներու, որբու գունա գունա տրեմն է :
Քու իշտ տեղը չուրի չիմնէ :
Աշխարհին արեգակ ինձի տիւմառն է :

Կանչէ՛, Կո՛ւկ, Կանչէ՛, բարձր քարերէ,
Դնացիք ես արիւն երկրի, վննեմ ձեռներէ :
Մի՛ շար, մարի՛ Կ, մի՛ քար, ես զարիւն տեղ եմ,
վայմառնեմ հողին լըրին ես կարօնացի եմ :

Կը գտնենք վերջապէս հատորին մէջ՝ նոր կամ
ժամանակակից քերթուածներ, ընդգրկու մի;
դայրոյթի եւ մոռթ ցոյսի երգեր, ինչպէս պ.
Զօպանեանի «Սորոյ», որ զամբանական մը չէ,
այլ հրաւեր մը կորովի :

Ների՛, Ների՛, Կ, այդ օրորը ողբ է մահու,
Ների՛, մենք նոր օրոր ուրիշը երգելու :
Պիտի երգենք օրորն, յայտն ու վրձին,
Եւ մեռելներն պիտի հողին տակ ճրճուին :

Փիւր Գրեմար

Պ. Ս. ՄԱՐԼԷՐ ԵՒ ՄԻԽՈՒՐ ԳՆՇԻՆ ԱՌԱՎԱԵՐԻՐ

Պ. Յ. Մարլէր հ'առաւարագած է «Մուրեմայ
Ալիաթիք» ի 1902 մայիս-յունիսի թիւին մէջ
Միլիթար Գոշի անականներն քառատուն երկու
հատին Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը քննա-
կան ժողք նախադրանով մը : Պ. Մարլէր ըս-
կանակ մըն է հայցագիրութեան մէջ, բայց իր
առաջին քայլերէն արդէն յոյժ կուտայ մեծ
աշխատանքիւնութիւն : Ուսումնասիրում է էքն
հայերէնը, ու տարբէ մը ի վեր կ'ուսումնաս-
տէրէ նոր հայերէնն ալ : Վերջերս հրատարակեց
«Նուրիկ Կարգի» ի մէջ տիկին Մարի Միլա-